

**SHAYX MUHAMMAD SODIQ MUHAMMAD YUSUFNING
“BAXTIYOR OILA” ASARIDAGI TARBIYA VA OTA-ONANING
MAS'ULIYATI**

Rasulova Iroda Mansurovna

Qashqadaryo viloyati Shahrizabz davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

*Qashqadaryo viloyati Shahrizabz davlat pedagogika institutining
pedagogika fakulteti, 2-bosqich 2-23-guruh talabasi.*

Daminova Go'zal Vaydulla qizi

ANNOTATSIYA: *Mazkur maqola Shayx Muhammad Sodik Muhammad Yusufning "Baxtiyor oila" asarini tahlil qilishga bag'ishlangan. Asar oila institutining jamiyatdagi o'rni va ahamiyatini, oilaning farovonligini ta'minlashda ota-ona va bolalar o'rtasidagi munosabatlarning muhimligini ko'rib chiqadi. Shayx Muhammad Sodik Muhammad Yusuf, oilaning muqaddasligi va undagi axloqiy qadriyatlar, farzand tarbiyasidagi mas'uliyat va diniy, ijtimoiy hayotga oid maslahatlarni taqdim etadi. Asar o'z ichiga oila a'zolarining o'zaro hurmat, sevgi va to'g'ri tarbiya asosida shakllantirilgan oilaviy munosabatlarni targ'ib qiladi. Ushbu maqola asarning mazmunini tahlil qilib, uning zamonaviy oilaviy qadriyatlar va tarbiya sohasidagi o'rnini yoritadi.*

KALIT SO'ZLAR: *Tarbiya, oila, farzand, Islom, axloq, fitrat, baxtiyor oila, ijtimoiy mas'uliyat, ma'naviyat, ota-ona, diniy tarbiya, imon, axloqiy qadriyatlar.*

KIRISH

Shayx Muhammad Sodik Muhammad Yusuf 1952-yilda O'zbekistonning Andijon viloyatida tug'ilgan. U ilm-fan va diniy ta'limni o'z yurtida olish bilan birga, sa'y-harakatlari bilan islom olamida keng tanilgan shaxsga aylandi.

1989-1993-yillarda O'rta Osiyo va Qozog'iston musulmonlari diniy boshqarmasining muftiysi lavozimida ishlagan. U nafaqat O'zbekistonda, balki butun Markaziy Osiyo va Qozog'istonda islom dinini tarqatish va rivojlantirishda katta hissa qo'shgan.

U islom ulamolari millatlararo ittifoqining a'zosi sifatida ham faoliyat olib borgan va turli xalqlar o'rtasidagi diniy va ijtimoiy muammolarni hal qilishda katta hissasini qo'shgan.

Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf ko'plab diniy asarlar yaratgan va bu asarlar musulmonlar uchun katta ahamiyatga ega. U Qur'on, hadis, tafsir va fiqh bo'yicha chuqur ilmga ega edi. Uning asarlari va ma'ruzalarida islomning asosiy prinsiplari, jamiyatdagi ijtimoiy adolat va axloqiy qadriyatlar yoritilgan. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf 2015-yilda vafot etdi. Uning vafoti butun islom olamida katta qayg'u keltirdi. Shayxning ilmiy va diniy merosi haligacha o'zining ta'sirini ko'rsatmoqda.

Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusufning "Baxtiyor oila" asari oila, uning a'zolarining o'zaro munosabatlari va, ayniqsa, ota-ona mas'uliyatini chuqur tahlil qiladigan bir asar bo'lib, oila va tarbiya sohasida muhim nazariy va amaliy tavsiyalarni o'z ichiga oladi. Asar, ayniqsa, ota-ona va farzandlar o'rtasidagi munosabatlar, ularning ijtimoiy, diniy va axloqiy tarbiyasiga oid muhim masalalarni ko'rib chiqadi. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf tarbiya jarayonini faqat bolaning ilmiy yoki moddiy rivojlanishi sifatida emas, balki uning ma'naviy va axloqiy rivojlanishiga ham alohida e'tibor qaratadi. Bu asar, oilaviy munosabatlarning ijtimoiy ahamiyatini ko'rsatib, oila a'zolarining har biri uchun tarbiya jarayonidagi roli va mas'uliyatni muhim deb hisoblaydi.

ASOSIY QISM

Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusufning "Baxtiyor oila" asaridagi asosiy g'oya — oila institutining jamiyatdagi ahamiyatini va uning oilaviy tarbiya bilan chambarchas bog'liqligini yoritishdir. Tarbiya faqat farzandni moddiy ehtiyojlar bilan ta'minlashdan iborat emas, balki uning ruhiy va ma'naviy taraqqiyoti, axloqiy jihatlarning shakllanishi ham katta ahamiyatga ega. Farzand, tug'ilganda, Alloh tomonidan soflangan, toza tabiatda dunyoga keladi, lekin ota-ona tomonidan noto'g'ri tarbiya berilishi uning fitratini buzishi mumkin. Oila, aynan, farzandning ma'naviy qadriyatlarini shakllantirish va uni to'g'ri yo'ldan boshqarish uchun zarur bo'lgan muhitni yaratishi lozim.

Shayx hazratlari o'z asarida ota-onaning farzandga bo'lgan mas'uliyatini aniq belgilaydi. Farzandni tarbiyalashda ota-ona faqat moddiy yordam ko'rsatishi emas, balki uning axloqiy va diniy jihatlarni rivojlantirishda ham ishtirok etishi kerak. Ota-ona, farzandni tarbiyalashda, unga namuna bo'lishi kerak, chunki farzandlarning ko'p qismi ota-ona xulq-atvoridan o'rnak olib ulg'ayadi. Shayx Muhammad Sodik Muhammad Yusuf farzand tarbiyasining barcha jihatlari — diniy, axloqiy va ijtimoiy jihatlarni chuqur yoritadi. Bunda, u bolani tarbiyalashning har bir bosqichida qanday yo'l tutish, nima uchun zarur, va tarbiya jarayonida qanday xatolarga yo'l qo'yish mumkinligi haqida tafsilotlar beradi.

Islomda farzand tarbiyasi haqida gapirganda, Shayx Muhammad Sodik Muhammad Yusuf Rasulullohning hadislariga ko'plab misollar keltiradi. Rasululloh sollallohu alayhi vasallamning hadislarida farzand tarbiyasining eng asosiy jihatlari ko'rsatilgan. Masalan, Abu Hurayra (roziyallohu anhu)dan rivoyat qilingan hadisda, Rasululloh sollallohu alayhi vasallam shunday deganlar:

“Har bir bola fitrat (soflangan tabiat) bilan tug'iladi. Shunday qilib, ota-onasi uni yahudiy, nasroniy yoki majusiy qiladi.”

Bu hadis, farzandning fitrati pok va soflangan bo'lib, lekin ota-ona tomonidan qanday tarbiya berilishi uning diniy yo'lini belgilashda muhim omil ekanligini ko'rsatadi. Ota-ona farzandiga to'g'ri tarbiya berib, uni Allohning yo'liga yo'naltirishi kerak. Aks holda, bola noto'g'ri yo'ldan yurib, fitratini buzishi mumkin.

Bundan tashqari, farzandga diniy tarbiya berishning muhimligi haqida quyidagi misolni keltirish mumkin. Shayx Muhammad Sodik Muhammad Yusuf asarida:

“Farzandning tarbiyasida ota-onaning o'zlari ham yaxshi namuna bo'lishlari kerak. Agar ota-ona o'zlariga xohlagan axloqiy qadriyatlarni bolaga o'rgatmoqchi bo'lsa, ular avvalo o'z xulq-atvorini yaxshilab, o'zlarini o'zgarishdan boshlashlari zarur.”

Misol tariqasida, Rasululloh sollallohu alayhi vasallamning o'zi farzandlarini yaxshi tarbiyalashda misol bo'lganlar. Bir kun, Hazrati Ali (roziyallohu anhu) Rasulullohning huzuriga kelib, bolalari haqida gapirganda, Rasululloh ularni qanday

tarbiyalash haqida maslahatlar berdi. Ularning birinchi xatti-harakatlari va o'zgarishlarida ularning ota-onasi namuna bo'lishi zarurligini ta'kidlagan.

Shuningdek, tarbiya jarayonidagi ota-onaning roli haqida ta'kidlanadi. Masalan, “Baxtiyor oila” asarida, ota-ona o'zining xatti-harakatlari va so'zlari bilan farzandlariga o'rnak bo'lishi kerakligi tushuntiriladi. Misol sifatida, Abo Muhammad (roziyallohu anhu)ning rivoyatida, Rasululloh sollallohu alayhi vasallam bir voqea haqida shunday deganlar:

“Bir kun, bolangizni o'zingizning avvalgi holatingizni unuting va bola uchun yangi bir yul oching.”

Bu hadis, farzandning tarbiyasida ota-onaning o'zgarishi va o'zlarini yaxshilashi, bola uchun yaxshi muhit yaratishning muhimligini ko'rsatadi.

Oila, o'zaro hurmat, mehr-oqibat va ma'naviy qadriyatlar bilan farzandni tarbiyalash uchun birlamchi muhitni yaratadi. O'z-o'zidan, yaxshi oilada tarbiyalangan bola jamiyatga foydali, ijtimoiy mas'uliyatni his qilgan shaxs bo'lib yetishadi. Shayx Muhammad Sodik Muhammad Yusuf asarida, oilaviy muhitning farzandning tarbiyasi va uning kelajagi uchun qanday ahamiyatga ega ekanligi haqida yana bir misol keltiradi. Masalan, o'zaro hurmatli va ma'naviyatga boy oila a'zolari farzandning sog'lom rivojlanishiga, uning ijtimoiy mas'uliyatini his qilishiga yordam beradi.

Shu asarda keltirilganidek, Shayx Muhammad Sodik Muhammad Yusuf farzand tarbiyasida ota-onaning roli va mas'uliyatini juda muhim deb hisoblaydi. U, shuningdek, farzandlarning axloqiy va ma'naviy tarbiyasida ota-ona faqat moddiy jihatdan emas, balki axloqiy qadriyatlar, diniy bilimlar va to'g'ri xulq-atvorni o'rgatishda ham mas'ul ekanligini ta'kidlaydi. Bu nuqtada, Anas ibn Malik roziyallohu anhudan rivoyat qilingan hadis ham juda muhim o'rin tutadi:

"Farzandlaringizni hurmatlang va ularning odobini go'zal qiling", (Ibn Moja rivoyat qilingan).

Bu hadis, farzand tarbiyasining eng asosiy jihatlaridan biriga — ota-onaning farzandlarini hurmat qilishga, ularga axloqiy va ma'naviy tarbiya berishga alohida e'tibor qaratish lozimligini ko'rsatadi. Shayx Muhammad Sodik Muhammad Yusufning asarida ham, farzand tarbiyasida ota-ona o'zining namuna bo'lishi va farzandlariga

to'g'ri yo'l ko'rsatish zarurligi ta'kidlanadi. Hadisda keltirilgan "odobni go'zallashirish" degan ifoda, farzandning faqat tashqi qiyofasini emas, balki uning axloqiy va ma'naviy jihatlarini ham rivojlantirish zarurligini anglatadi. Shayx Muhammad Sodik Muhammad Yusuf o'z asarida farzandlarning fitrati pok va toza ekanligini, lekin ota-ona tomonidan noto'g'ri tarbiya berilishi uning tabiatini buzishi mumkinligini aytadi. Hadisda ham aytilganidek, farzandning axloqiy tarbiyasi, uning kelajakdagi shaxsiyati va ijtimoiy hayotida qanday faoliyat yuritishi uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Shayxning fikriga ko'ra, oila — bu farzandning to'g'ri axloqiy qadriyatlarni o'zlashtirishi va ma'naviy o'sishi uchun birinchi muhit bo'lib, ota-onalar o'z xatti-harakatlari, so'zlari va umumiy hayot tarzlari bilan farzandlariga to'g'ri yo'lni ko'rsatishlari kerak.

Ota-onaning hurmat ko'rsatishi deganda, faqat tashqi ko'rinish va hiylanayrangdan iborat bo'lmagan, balki, farzandlariga nisbatan mehr-oqibat, sabr-toqat va e'tibor ko'rsatish tushuniladi. Ota-ona farzandlariga sevgi va hurmatni namoyon etgan holda, ularni to'g'ri yo'ldan boshqarish, ularning iymonini mustahkamlash, diniy bilimlarni o'rgatish va axloqiy qadriyatlarni tushuntirish orqali tarbiya beradi. Farzandlar o'z ota-onasining xatti-harakatlarini kuzatib, o'zlarining ijtimoiy va axloqiy me'yorlarini shakllantiradilar.

Shu o'rinda, hadisda ta'kidlangan "odobni go'zallashirish" iborasi, nafaqat farzandning tashqi xulq-atvorini, balki uning ichki dunyosini ham yoritadi. Farzandga axloqiy va ma'naviy qadriyatlarni o'rgatishda ota-ona birinchi o'rinda turadi, chunki ular farzand uchun eng yaqin namuna bo'ladilar. Agar ota-ona o'z xulq-atvorida Allohning yo'lidan bormasa, farzandga yaxshi tarbiya berishning imkoni kamayadi. Shayx Muhammad Sodik Muhammad Yusufning asarida farzandni tarbiyalashda ota-ona o'zini o'zgartirish va tarbiya jarayonida to'g'ri namuna bo'lish zarurligi haqida ta'kidlanadi.

Tarbiya jarayonida ota-onaning o'zgarishi zarurligi asarda keltirilgan hadisda ham ko'rsatilgan. Rasululloh sollallohu alayhi vasallamning o'zlarining farzandlarini qanday tarbiyalashlari haqida keltirilgan misollar, oilaviy munosabatlar va tarbiya jarayonining ahamiyatini yanada yoritib beradi. Ota-onaning o'zgarishi, farzandga

o'rgatiladigan qadriyatlarning mustahkamlanishida muhim omil hisoblanadi. Bu jarayonda ota-ona o'z xatti-harakatlarini yaxshilab, farzandlariga yaxshi o'rnak bo'lishlari kerak.

Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusufning fikricha, oila — bu farzand uchun eng muhim tarbiya manbai, chunki oilada shakllangan axloqiy qadriyatlar, jamiyatdagi ijtimoiy muhitda qanday tutumlarni tanlashga yordam beradi. Oila ichidagi o'zaro hurmat, mehr-muhabbat va sabr, farzandning jamiyatda yaxshi inson bo'lib shakllanishi uchun zarur bo'lgan muhitni yaratadi.

XULOSA

Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusufning “Baxtiyor oila” asari, oila institutining ahamiyatini va ota-onaning farzand tarbiyasidagi mas'uliyatini chuqur tahlil qiladi. Oila, faqat bir-biriga mehr-muhabbat va hurmatni namoyon etishdan iborat bo'lib qolmasdan, balki farzandning diniy va axloqiy tarbiyasi uchun ham mas'uliyatli muhitni yaratishi kerak. Asarda aytilganidek, farzandning fitrati — uning tabiatan toza va pok bo'lishi, ota-ona tomonidan noto'g'ri yo'lga solinish orqali buzilishi mumkin. Shayx hazratlari, farzandni tarbiyalashda ota-ona o'zlari to'g'ri namuna bo'lishi, diniy bilimlarni, axloqiy qadriyatlarni va ijtimoiy mas'uliyatni unga singdirishlari zarurligini ta'kidlaydi. Oila va tarbiya masalalari jamiyatning mustahkamligiga bevosita ta'sir qiladigan omillardir. Bu asar, ayniqsa, jamiyatdagi barcha oilalar uchun muhim qo'llanma hisoblanadi. Farzandlarni to'g'ri tarbiyalash, iymon va axloqni mustahkamlash, oiladagi barqarorlikni saqlash uchun zarur bo'lgan asosiy omillarni o'z ichiga oladi. Bu asar, ayniqsa, jamiyatdagi barcha oilalar uchun muhim qo'llanma hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Al-Buxoriy. Sahih al-Buxoriy, hadislar to'plami.
Manba: Sunnah.com va O'zbekiston Milliy kutubxonasi katalogi (misol: sunnah.com).
2. Al-Ghazali. Ihya' 'Ulum al-Din. – Beyrut: Dar al-Kutub al-Ilmiyah, 2005.
3. Ibn Hajar al-Asqalani. Fath al-Bari Sharh Sahih al-Buxori. – Beyrut: Dar al-Fikr, 2000.
4. Ibn Maja. Sunan Ibn Maja, hadislar to'plami.

Manba: Maktaba Islamia va boshqa islomiy onlayn resurslar (masol: maktaba-islamia.org).

5. Qur'oni Karim. – Tashkent: 2021.

6. Rasululloh (s.a.v.). Hadislar to'plami.

Manba: Sunnah.com va boshqa islomiy hadis platformalari.

7. Sodiqov, A.. Islomda tarbiya va oila. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi, 2019.

8. Shayx Muhammad Sodik Muhammad Yusuf. Baxtiyor oila. – Tashkent: Hilol Nashr, 2011.

9. Shayx Muhammad Sodik Muhammad Yusuf. Baxtiyor oila. – Tashkent: Hilol Nashr, 2021.

10. Shayx Muhammad Sodik Muhammad Yusuf. Baxtiyor oila. – Tashkent: Hilol Nashr, 2023.